

Kulturutskottet

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om statens konstnärsstipendier

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om statens konstnärsstipendier (RP 95/2016 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Rami Sampalahti, undervisnings- och kulturministeriet
- chef för konststöd Esa Rantanen, Centret för konstfrämjande
- ordförande Ilkka Niemeläinen, Forum Artis ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Suomen Kirjailijaliitto ry
- Finlands Skådespelarförbund
- Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry
- Målarförbundet.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om statens konstnärsstipendier ändras så att det i lagen föreskrivs om avbrytande av stipendieperioden. Därtill föreslås vissa preciseringar av lagen.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Det nya i propositionen är att bestämmelserna blir tydligare i fråga om möjligheten att skjuta fram början av stipendieperioden och att avbryta stipendieperioden (4 f §). Centret för konstfrämjande har sedan ingången av 2016 godkänt att stipendieperioden avbryts även på grund av förvärvsarbete. På villkoren för att avbryta stipendieperioden har man tillämpat bestämmelserna i 10 b § 2 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006). Genom propositionen införs mot-

Betänkande KuUB 11/2016 rd

svarande bestämmelser i lagen om statens konstnärsstipendier. Reformen uppmuntrar stipendietagare att ta emot kortvariga anställningar under stipendieperioden. Utskottet vill understryka att reformen ger bättre förutsättningar för mer långsiktig planering av arbetet och förbättrar den ekonomiska situationen för fria konstnärer, då de inte längre behöver tacka nej till oförutsedda kortvariga anställningar på heltid i rädsla för att förlora stipendiet.

Men utskottet betonar också att flexibiliteten i det föreslagna arrangemanget begränsas av en fyramånadersregel som ter sig tämligen rigid. Den innebär att stipendiaten ska ha utnyttjat fyra månader av stipendieperioden, avbrottet ska vara i minst fyra månader och det ska återstå fyra månader av perioden för att stipendiaten ska kunna avbryta den. I fortsättningen bör man överväga en vidareutveckling av systemet så att begränsningarna i stipendieperiodens och anställningens längd lindras och så att det blir flexiblare för konstnärer att ta emot jobb när de erbjuds. Efter en period av arbete ska det gå att fortsätta på den återstående stipendieperioden.

Det är angeläget, menar utskottet, att en utveckling av systemet för att flytta och avbryta stipendieperioden på föreslaget sätt inte i praktiken leder till att antalet årligen utdelade stipendier märkbart minskar. Utskottet inser att propositionen har utarbetats så att den förhindrar att det årliga antal stipendier överskrids som riksdagen har godkänt. På så sätt kan ett stipendium som är avbrutet inte beviljas på nytt. Utskottet föreslår på det sätt som närmare framgår av detaljmotiven att stipendier ska kunna delas ut på nytt i situationer där stipendiaten exempelvis har avstått från stipendiet permanent.

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Kulturutskottet tillstyrker lagförslaget i propositionen, men med följande påpekanden och ändringsförslag.

Riktade stipendier

Genom propositionen slopas villkoret som gäller beviljande av projektstipendier, dvs. riktade stipendier, i lagens 3 a §. Enligt tilläggsupplysningar som utskottet begärt utgick en bestämmelse ur lagen om statens konstnärsstipendier 2008. Enligt den reserverades ett visst antal stipendieår för att delas ut som riktade stipendier. De riktade stipendierna överfördes till att delas ut som konstnärsstipendier. Efter det har statens konstkommissioner inte i statsbudgeten tilldelats anslag för att bevilja riktade stipendier enligt lagen. Utskottet konstaterar att omnämmandet i lagens 3 a § av projektstipendier således har blivit obehövligt och kan strykas.

Utskottet understryker att man ändå inte har avstått från riktade stipendier som stödform. Riktade stipendier är fortfarande en behövlig och viktig form för att stödja konstnärernas arbete. Sådana beviljas årligen konstutövare och deras arbetsgrupper för enskilda projekt under moment 29.80.52 (Penningspelsverksamhetens vinstmedel för främjande av konst) när de anvisas för sådana stipendier och understöd som avses i lagen om Centret för konstfrämjande och som centret, konstrådet och konstkommissionerna beviljar. Beslut om riktade stipendier fattas enligt 6 § 1 mom. 2 punkten i lagen om Centret för konstfrämjande (657/2012) av de statliga konstkommissionerna inom respektive ansvarsområde och i fråga om de regionala konstkommissionerna av den regionala konstkommissionen enligt 7 § 1 mom. 1 punkten i den lagen.

Betänkande KuUB 11/2016 rd

Stöd för studier

Regeringen föreslår att stipendier inte längre ska kunna beviljas för studier eftersom stöd för studier kan fås med stöd av lagen om studiestöd (65/1994). Enligt erhållen utredning står möjligheten enligt 3 § att dela ut stipendier också för konstutövares studier delvis i strid med rådande praxis och även övrig lagstiftning. Konstkommissionerna är huvudsakligen mycket återhållsamma när det gäller att bevilja stipendier för att stödja studier, särskilt i situationer där det är uppenbart att studierna kan finansieras med stöd av lagen om studiestöd. De vill uttryckligen bevilja stipendierna för konstnärligt arbete. Dessutom leder omnämmandet av stöd för studier enligt uppgift årligen till ett antal onödiga ansökningar där någon söker stipendium exempelvis för grundexamen i konstområdet. Att stödja examensinriktade studier på grundval av lagen om konstnärsstipendier står också i strid med bestämmelserna om pensionsförsäkring och olycksfallsförsäkring för stipendiater. Där anses nämligen inte "studier eller lärdomsprov i anknytning till yrkesinriktad grundexamen, yrkeshögskoleexamen eller lägre eller högre högskoleexamen" som bedrivande av konstnärlig verksamhet.

Konsekvenserna av den föreslagna ändringen bedöms i de erhållna utredningarna så att det inte heller framöver finns något hinder för att bevilja stipendier för konstnärligt arbete där arbetsplanen innefattar fortbildning som krävs för att utvecklas och förnyas i yrket, kurser, arbetspraktik o.s.v. eller utbildning som behövs för att genomföra ett projekt som nämns i arbetsplanen.

Men vissa sakkunnigyttranden ger också delvis motsatta bedömningar. Reformen kan göra det svårare för konstnärer att bedriva nödvändigt kontinuerligt utvecklingsarbete och att ta till sig nya kompetensområden. Enligt utredningen kompletterar endast ett fåtal konstnärer sin kompetens genom studier för påbyggnadsexamen. Det är vanligare att de vid sidan av arbetet deltar i olika kurser och utbildningsprogram i Finland och utomlands. Särskilt de som varit längre i branschen har rätt specifika utbildningsbehov, och därför har de inte nödvändigtvis motivation att inleda omfattande program för påbyggnadsexamen.

Kulturutskottet vill betona konstnärernas möjligheter att utveckla sig i sitt arbete och föreslår därför en ändring i den föreslagna 3 § på det sätt som framgår av detaljmotiven.

Beviljande av stipendier efter reformen

I propositionen föreslås det att sista meningen i 3 a § 2 mom. stryks. Enligt den kan konstnärsstipendier för fem år flera gånger i följd beviljas konstutövare som har visat sig vara framstående inom sitt område och som inte har ett tjänste- eller arbetsförhållande som huvudsyssla. Regeringen motiverar strykningen med att sysselsättningsvillkoret slopas. Kulturutskottet finner det angeläget att för tydlighetens skull betona att de statliga konstkommissionerna trots den föreslagna ändringen fortfarande enligt prövning kan bevilja konstnärsstipendier för varierande tid ($\frac{1}{2}$ –5 år) och även enligt prövning bevilja samma sökande stipendier flera gånger i följd. Särskilt meriterade konstutövare kan dessutom enligt 3 § 2 mom. i stipendielagen numera tilldelas så kallade konstnärsprofessorsstipendier där stipendieperioden är högst tio år.

Betänkande KuUB 11/2016 rd

DETALJMOTIVERING

3 §. I propositionen föreslås det att omnämmandet i 1 mom. om att bevilja stipendier till stöd för studier utgår. Enligt vad utskottet fått veta avses särskilt stöd för utbildning som leder till examen. Sådana studier går det nämligen att få studiestöd för enligt bestämmelserna i lagen om studiestöd.

I och med den föreslagna ändringen kan man enligt utskottets bedömning också fråga sig om stöd kan beviljas för fortbildning som inte leder till examen och som konstnärerna trots allt behöver exempelvis som ett led i arbetet med nya projekt eller som ett led i att utveckla och förnya sin egen kompetenspotential. Enligt sakkunniga behövs sådant stöd.

Kulturutskottet föreslår att 1 mom. ändras så att det framgår att det inte är tillåtet att stödja studier eller lärdomsprov i anknytning till yrkesinriktad grundexamen eller lägre eller högre högskoleexamen. Förbudet gäller både yrkeshögskoleexamina och universitetsexamina. Det innebär att den som beviljar stipendier till övriga delar liksom i nuläget kan överväga att bevilja stöd för studier eller utbildningsperioder som den sökande föreslår.

5 §. I propositionen skrivs paragrafen om så att bl.a. ett bemyndigande att genom förordning utfärda bestämmelser om omfördelning av stipendier utgår ur paragrafen. Av utkastet till förordning som bifogas propositionen framgår det att avsikten är att upphäva 11 § 2 mom. i förordningen om statens konstnärsstipendier (845/1969), som föreskriver att "om mottagaren av ett stipendium avlider eller av annan orsak blir förhindrad att använda stipendiet eller om stipendiet dras in, kan den behöriga konstkommissionen, till den del den prövar riktigt, dela ut den icke utnyttjade delen av stipendiet på nytt".

Enligt en sakkunnigutredning som utskottet tagit del av hör bestämmelsen om omfördelning av stipendier inte ihop med att avbryta stipendieperioden och fortsätta den efter avbrottet, som står i fokus i propositionen och där beslutsrätten ska ges till Centret för konstfrämjande. Förordningens 11 § ger den konstkommission som fattat beslut om stipendiet fullmakt att på nytt bevilja återstoden av en stipendieperiod när den är helt outnyttjad till exempel vid ett dödsfall eller om stipendiaten helt avstår från stipendiet. Sakkunniga har ansett det vara viktigt att det också i fortsättningen går att genom förordning utfärda bestämmelser om omfördelning av stipendier.

Kulturutskottet föreslår att 5 § 2 punkten kompletteras så att bemyndigandet att utfärda förordning fortfarande också täcker in utdelning av stipendier på nytt.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 95/2016 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Betänkande KuUB 11/2016 rd

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om statens konstnärsstipendier

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statens konstnärsstipendier (734/1969) 3, 3 a och 5 §, sådana de lyder, 3 § i lagarna 1135/2010 och 658/2012, 3 a § i lagarna 143/1995, 367/2000 och 991/2008 och 5 § i lag 151/2014, samt
fogas till lagen en ny 4 f § som följer:

3 §

I statsbudgeten intas årligen ett anslag av vilket det för konstutövers arbete på olika områden av konst delas ut ett belopp som motsvarar 545 stipendieår i form av statens konstnärsstipendier. En stipendieperiod kan omfatta minst sex månader och högst fem år. **Ett konstnärsstipendium beviljas inte för att stödja studier eller lärdomsprov i anknytning till yrkesinriktad grundexamen eller lägre eller högre högskoleexamen.**

Därutöver intas i statsbudgeten ett anslag av vilket det i form av statens konstnärsstipendier till särskilt meriterade konstutövare delas ut ett belopp som motsvarar 22 stipendieår (*konstnärsstipendium för särskilt meriterad konstutövare*). En stipendieperiod är högst tio år och stipendietagaren har rätt att under stipendieperioden använda titeln konstnärsprofessor.

När konstnärsstipendier beviljas ska det ses till att även språkliga och regionala synpunkter beaktas.

Centret för konstfrämjande fastställer storleken på de statliga konstnärsstipendierna.

3 a §

När konstnärsstipendierna delas ut ska av dem årligen minst ett belopp som motsvarar 30 stipendieår beviljas till unga konstutövare eller konstutövare som är i början av sin karriär.

När konstnärsstipendier för minst tre år beviljas, ska företräde ges konstutövare som redan har ådagalagt skapande förmåga.

4 f §

Centret för konstfrämjande kan fatta beslut om att stipendieperioden flyttas, avbryts eller fortsätter.

Stipendieperiodens början kan flyttas

- 1) på grund av stipendietagarens sjukdom eller rehabilitering,
- 2) på grund av att stipendietagaren föder ett barn eller vårdar ett barn som är under tre år,
- 3) på grund av stipendietagarens värnplikt eller civiltjänstgöring,
- 4) av någon annan orsak som är jämförbar med de orsaker som avses i 1—3 punkten.

Stipendieperioden kan avbrytas

- 1) på grund av stipendietagarens sjukdom eller rehabilitering,
- 2) på grund av att stipendietagaren föder ett barn eller vårdar ett barn som är under tre år,
- 3) på grund av stipendietagarens värnplikt eller civiltjänstgöring,

Betänkande KuUB 11/2016 rd

- 4) av någon annan orsak som är jämförbar med de orsaker som avses i 1—3 punkten,
- 5) på grund av annat förvärvsarbete.

Avbrytande av stipendieperioden förutsätter att stipendietagaren har arbetat på stipendium minst fyra månader, att avbrottet varar minst fyra månader och att det återstår minst fyra månader av stipendieperioden efter avbrottet.

Om stipendieperioden avbryts på grund av förvärvsarbete, ska stipendiet dock användas senast inom två år från utgången av den stipendieperiod som avses i det ursprungliga beslutet.

5 §

Genom förordning av statsrådet får bestämmelser utfärdas

- 1) om behörigheten att besluta om antalet stipendieår som utdelas inom konstens olika områden,
- 2) om tidpunkten för sökande och beviljande av stipendier och om omfördelning av stipendier,
- 3) om när stipendieperioden börjar,
- 4) om före den 1 januari 2009 beviljad pension som betalas till stipendietagare,
- 5) närmare om till vem och för vilka ändamål konstnärstipendier kan beviljas,
- 6) beviljande av konstnärstipendium av särskilda skäl till andra personer än sådana konstutövare som avses i 3 § 1 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 13.10.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sanna Lauslahti saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Ilkka Kantola sd
medlem Kimmo Kivelä saf
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Jani Toivola gröna.

Sekreterare var

Betänkande KuUB 11/2016 rd

utskottsråd Kaj Laine.